

HANNU VIRTANEN- TOINEN MIES MÄMMILÄN TAKANA

Jukka Heiskanen

Hannu Virtasen osuus Mämmilä-sarjakuvan synnystä ja kehityksessä on suurimmalle osalle sarjakuvan lukijoista tuiki tuntematon. Vaikka Virtanen on ollut mukana Mämmilän tekemisessä aivan sen alusta alkaen, näkymättömän miehen rooli ei ole yksiselitteinen eikä helposti luonnehdittavissa. Sarjainfon haastattelussa Hannu Virtanen, Mämmilän toinen isä, selvittää oman panoksensa lisäksi sarjan ideointiprosessia ja lähtökohia.

Millainen oli Mämmilän alkutaival?

Tutustuin Tarmoon Taide-teollisen karsinnoissa. Aloitimme samana syksynä ja viihdyimme hyvin yksissä koulu-aikanakin.

Osuuskunta Käyttökuva, graafinen suunnittelutoimisto, joka mm. kustantaa Mämmilä-albumit, perustettiin jo silloin. Viime keväänä tuli 20 vuotta Käyttökuvan perustamisesta.

Taideteollisessa oli puhjennut jonkinlainen sarjakuvainnostus silloin 70-luvun alussa. Rupesimme kehittämään erilaista kotimaista sarjakuvaa. Tarmo, Gue Vainio ja minä teimme kolmistaan kohdeapuraha-annoksen uudenlaisen sarjakuvan tekemistä varten. Ja kun me se saatiin, oli pieni pakko tehdä se sarja. Sitten Suomen Sanoma, Työministeriön ulkosuomalaisille suunnattu lehti, otti yhteyttä ja ilmoitti olevansa kiinnostunut sarjakuvasta. Meillä oli jo puolivalmis idea, ja ehdin myydä sarjakuvan lehteen ennen kuin Tarmo huomasi kaiken.

Yksissä tuumin tehtiin tyyppikarttaa, keksittiin nimeä ja suunniteltiin sarjan alkua. Pikkuhiljaa Gue erkani tiimistä, vaikka hän olikin kehittävävaiheessa siinä tiiviisti mukana.

Käsikirjoitukset tehtiin aluksi yhdessä, ensimmäisen Mämmilä-albumin aiheita kehiteltiin dialogia myöten valmiiksi heittelemällä käsikirjoituksia vuorotellen toiselta toiselle. Se oli kuitenkin erittäin hankala, työläs ja puuroinen metodi. Tein muutaman ihan kuvakäsikirjoituksia myöten. Väritystä tein minä ja joku muukin Käyttökuvassa, ykkösalbumiin ainakin. Muuten minun kynänjälkeni ei ole sen jälkeen Mämmilässä näkynyt. Sarjojen piirtäminen on ihan Tarmon suvereenia aluetta.

Mikä sitten on roolisi Mämmilän tekemisessä?

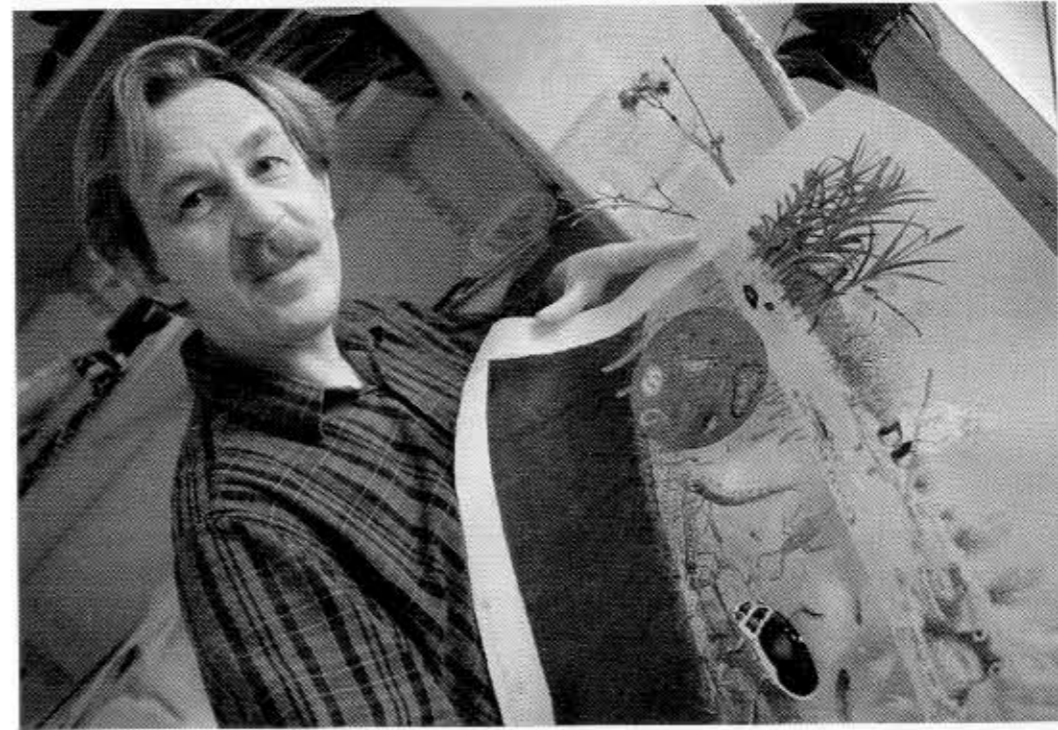
Niin kuin Tarmo sanoo, että itänsä kanssa on hankala ideoida. On helpompi kun on jokin vastapooli, jolta saa virikkeitä. Yksi ynnä yksi on tässäkin tapauksessa enemmän kuin kaksi. Alusta alkaen ollaan yhdessä ideoitu pidemmät linjat ja perusdramaturgia.

Normaalisti ideointi tapahtuu niin, että kun Tarmolla alkaa ideareppu olla tyhjiällä, niin se hälyttää, että nyt olisi aika taas lähteä tonne saariston suuntaan. Usein se osuu alpparin alkusaumaan, tai viime aikoina se on ollut noin pari kolme kertaa vuodessa. Mulla on mökki tuolla Virolahdella, me ollaan paukattu sinne eväiden kanssa, ja kyllä sieltä on yleensä tultu aika hyvän satsin kanssa.

Vakiokaava on sellainen, että menomatka ajellaan kaikessa rauhassa, kuunnellaan radiota, taivastellaan ja ihmetellään kaikkea mitä ajassa on tapahtunut. Mitä ilmiöitä on huomattu, mikä on muuttumassa, millaisia trendejä on ilmassa. Kerrotaan kaikenlaisia kuultuja sattumuksia ja nauraa räkätetään. Saareen päästyä pannaan sauna lämpiämään, ja silloin juttu lipsahtaa jo Mämmilän puolelle. Siinä sitten aletaan yhdistellä ajankohdaisia tapahtumia ja mietitään, mihin suuntaan hahmojen kehityskulut voisivat lähteä.

Sitten kun se lähtee siitä kehittämään, niin usein puhutaan toisen toisemme suuhun, kun alkaa tulla niin paljon asiaa. Tarmolla on lehtiö mukana, ja se yrittää kirjara siihen niin paljon asioita kuin ehtii. Siinä keskustellaan välillä suurista kehityslinjoista, välillä heitetään sekaan jokin sana tai sanonta tai koominen sattumus, mistä saadaan pieni dramaattinen nousu sarjaan tai hyvä herja tai humoristinen käänne.

Usein mietitään, miten lukijalle uskoteltaisiin, että jokin juttu menee jollakin tapaa, mutta sitten pylläytetäänkin se ihan päin vastoin. Mämmilä ei saisi toistaa sarjakuvan vanhoja kliseitä, vaan joka ikisellä tyyppillä

Hannu Virtanen, Mämmilän ideanikkari, tekee myös omia sarjakuvia sekä kuvituksia.

oli kasvunvara ihmisenä tai yllätysmahdollisuus. Tyyppejä kehitellään sillä tavalla, että se vedetään joskus hyvinkin tylyjen elämäntilanteiden läpi, mutta sitten kun se sieltä nousee, niin se on ehkä oppinut siitä jotain – tai sitten ei.

Yksi Mämmilän perusidea oli se, että siinä on nimenomaan se kylä, koska pienessä kylässä me saadaan kaikki yhteiskunnan perusasiat tuotettua: oikeuslaitos on se yksi poliisi, kirkko on se kirkkoherra. Kullakin tyyppillä oli oma pelinappulan paikkansa. Hyvin monet tyyppit ovat kuitenkin alkaneet elää jostain mitättömästä sivuroolista omaa elämäänsä, niitä on vain tarvittu johonkin kullissihin ensiksi, sitten se huomataan käyttökelpoiseksi, keksitään sille taustaa, luonnetta ja niin edelleen.

Yhteisö on Mämmilän supersankari. Kukin hahmo vuorollaan nousee päällimmäiseksi sen mukaan, mitkä elämäntilanteet nousevat tärkeiksi. Mutta olipa käsitelty mitä aihepiirejä tahansa, niin sieltä on rivien välistä luotavissa juttuja. Perusvireenä on, että sydän on pienemmän ihmisen, tavallisen eläjän puolella.

Me ollaan lainatu Chaplinilta sellainen periaate, että vaikka Mämmilässä on huumoria ja

komiikkaa, niin siinä on mukana myös riipaiseva elementti. Tragedia ja komedia ovat mahdollisimman lähellä toisiaan.

Miten kävi Mämmilän siirtymisen ensin E-liikkeen Me-lehteen ja sitten Helsingin Sanomien kuukausiliitteeseen?

Olen ollut neuvotteluissa aina mukana näiden siirtymien aikana, kun olen niin kova puhumaan. Kai mä olen vähän paremmin osannut sen Tarmon puolia pitää kuin se itse olisi osannut, koska Hesarin Simoppeka Nortarnolta sain kunniannimen Kauppa-Lopo. Koin saaneeni ylimääräistä kunniaa.

Tiesin tarkkaan Tarmon kyvyt, kun siirryttiin Me-lehteen. Sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen Tarmo kauhistui, että herrajumala, mähän olen luvannut piirtää kaksi sivua kuukaudessa. Alkuvaiheessa sitä jouduttiin kompensoimaan muiden käyttökuvalaisten töillä, että Tarmo sai saman palkan kuin muutkin. Vähän alakanttiin se vieläkin on.

Me oltiin pitkään kinuttu Me-lehdestä parempaa palkkiota. Me ilmoitettiin, että me lopetetaan, jos ei palkkio nouse. Sopivasti juuri tuolloin Hesarin kuukausiliite oli starttaamassa ja kaipasi sarjakuvaa. Meihin otettiin yhteyttä Jugend-salissa olleessa Käyttökuva- ja Mämmilä-

Hannu Virtanen, graafikko. Syntynyt 1949 Hämässä, Kalvolan pitäjässä. Valmistui Taide-teollisesta korkeakoulusta vuonna 1974. Osuuskunta Käyttökuvan perustajajäsen. Harrastukset marjastus ja luonto. Tehnyt käyttögraafikkaa sekä lastenkirjoja, pilapiirroksia, lehtikuvituksia, tarinoita. Sarjakuva Maa kallis isien sekä biotooppipiirroksia Suomen luonto-lehdessä. Metsälehdessä sarjakuva-albumi valmistuu tänä keväänä.

MINÄ OLEN MÄMMILÄN KUNNAN JA SELKÄKUNNAN UUSI VIITTELINEN NUORISO-OHJAAJA

Heidi Marjasto Hema, seurakunnan nuoriso-ohjaaja.

Arvi Grönberg Remontti-Römperi. Ekohuussin kehittäjä ja käymäläkylän henkinen isä.

mäilä-näyttelyssä. Me kerrottiin Hesarin kiinnostuksesta Me-lehdelle, mutta palkkio ei siitä nousut. Sitten marssittiin Hesariin, ja silloin alettiin päästä edes jonkinlaisille tuntipalkoille. Kyllä Me-lehden päätoimittaja myöhemmin harmitteli lähtöä.

Ihan hyvät neuvottelut kyllä pidettiin. Rahapuolta tärkeämpi oli se, että me saadaan tehdä Mämmilää ihan oman pään mukaan, aihepiirejä ei rajoiteta millään lailla. Se oli ehdoton edellytys. ■

Toivo Rönkä Elämän katkeroittama maanomistaja, joka joutuu Alma-vaimonsa kanssa vanhainkotiin.

Heli Päivölä Vanhainkodin johtajatar, jolla on salainen suhde kunnanjohtaja Mielosen kanssa.